

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ

ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ
МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ,
МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

6 (523)

ЧЕРВЕНЬ

2005

Видається
з вересня
1958 р.

Виходить щомісяця

З М І С Т

	Стор.
ЧУХНО А. – Нова економічна політика	4
ФІЛІПЕНКО А. – Інтеграційні перспективи України: бігравітаційна модель	11
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	
ПОПОВА В., ПОПОВ В. – Реалії та перспективи економічного зростання в Україні	23
КОСОВА Т., ПОВНИЙ С. – Інвестиційні аспекти приватизаційної політики	30
ПРИЛИПКО Ю., МУСІНА Л., КВАША Т. – Методичні рекомендації щодо інтегральної оцінки обсягів тіньової економіки	37
ПЕТКОВА Л. – До питання про якість економічного зростання України	45
ШКОЛА І., КОРОЛЬЧУК О., ДРОНЬ В. – Оптимізаційна модель життєвого циклу франчайзингу	50
ПИТАННЯ РОЗВИТКУ АПК	
МОГИЛЬНИЙ О. – До питання про багатокладність сільського господарства	59
ДЕМ'ЯНЕНКО С., НЕМЧЕНКО Г. – Ліквідність ціни зернових – передумова для формування аграрного ф'ючерсного ринку в Україні	66
СОЦІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ У ПРАКТИЦІ УПРАВЛІННЯ	
МУДРАК Р. – Продовольчі витрати в контексті економічного зростання України ...	73
ЕКОНОМІКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	
ГУБЕНІ Ю. – Трансформація аграрних відносин у Чехії: загальний огляд та можливі уроки для вітчизняної аграрної політики	79
ДО 60-РІЧЧЯ АКАДЕМІКА В. М. ГЕЙЦЯ	
Видатний учений-економіст	84

ВИДАВНИЦТВО «ПРЕСА УКРАЇНИ»
КИЇВ

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

В. ПОПОВА,

В. ПОПОВ,

кандидати економічних наук

Незалежна Україна пройшла 13-річний шлях складних і неоднозначних перетворень у сфері економіки. Протягом початкового періоду (1991–1999 рр.) інституціональні зміни супроводжувалися падінням економічної активності. До кінця 1999 р. ВВП, вироблений в Україні, становив тільки 37,8% рівня 1990 р., а вже з 2000 р. спостерігається його стрімка позитивна динаміка ¹.

Слід підкреслити деякі особливості нарощування обсягу ВВП в Україні, що проявилися у її 3–5-річному відставанні від держав колишнього радянського простору. Так, у Грузії та Вірменії відносно високі темпи приросту цього показника спостерігалися вже у 1995 р., а з 1996 р. до цих країн приєдналися Азербайджан, Беларусь, Казахстан, Киргизстан і Узбекистан. Якщо в середньому по державах колишнього СРСР подолання 100-процентного граничного значення індексу приросту ВВП мало місце у 1996 р., то в Україні – тільки починаючи з 1999 р. (див. рис. 1) ².

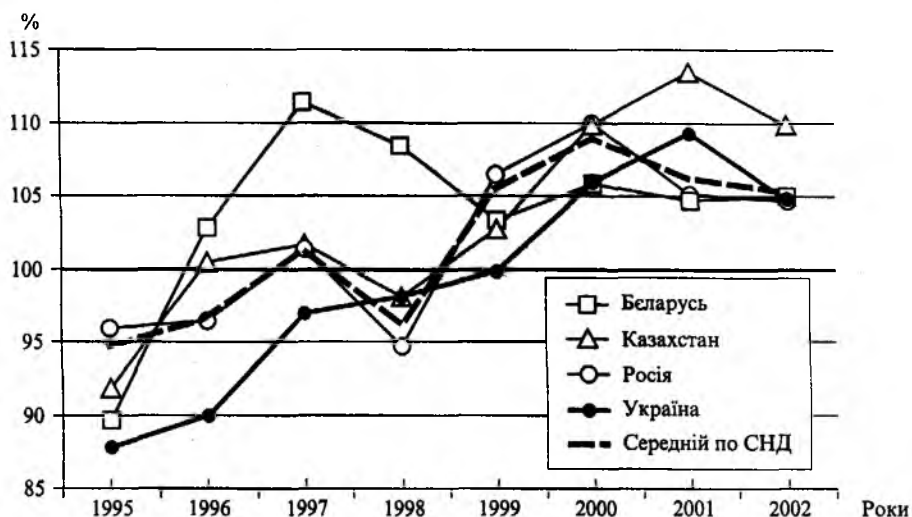

Рис. 1. Індеси фізичного обсягу ВВП

Таке завершення "гонки за лідером" у масштабах найближчого зовнішнього оточення можна розглядати як факт виходу України з періоду депресії, викликаной затяжною кризою національної економічної системи. Тим часом відносно вирівнювання економічної динаміки за підсумковим валовим показником супроводжується глибокими структурними диспропорціями у вітчизняній промисловості та вкрай негативними явищами у суспільстві, що вказує на наявність, скоріше, не позитивних, а негативних тенденцій.

¹ У розрахунках по Україні використано офіційні статистичні дані.

² Див.: И в а н о в Ю. Десятилетие системы национальных счетов в странах СНГ (итоги и проблемы). "Вопросы экономики" № 3, 2004, с. 130.

Остання обставина спонукає до необхідності ретельно дослідити об'єктивні джерела ситуації, що сформувалася в економіці, та теоретично переосмислити перспективні напрями трансформування національної економіки. Виявлення надійних і стабільних орієнтирів щодо забезпечення перелому до позитивних тенденцій повинне спиратися на кількісні та якісні параметри джерел економічних зрушень. Зростання ВВП необхідно розглядати, в першу чергу, з позицій переходу всіх елементів макро-економічної системи на принципово новий щабель розвитку, а також у структурній єдності її доходної та витратної складових.

Позитивний вектор приросту ВВП вказує на те, що Україна пододала черговий етап складного періоду переходу від системи з централізованим розподілом ресурсів до нового типу державного регулювання економіки. Однак зміни інституціонального рівня, що реалізувалися досі, спричинили відчутні диспропорції у доступі до використання кінцевих благ переважної більшості населення країни. Поряд із зростанням добробуту олігархічної надбудови, що фактично узурпувала державну владу, спостерігається зубожіння великої частки населення. Неприпустимим є зниження добробуту тих його категорій, для яких заробітна плата є основним і єдиним джерелом засобів існування.

Суперечність полягає у тому, що, незважаючи на позитивні зміни в темпах приросту ВВП і в розмірах середньої заробітної плати, соціально-економічний клімат в Україні погіршився. Цей парадокс зумовлює нагальну потребу зосередження державної економічної політики на усуненні диспропорцій у механізмах регулювання й перерозподілу. Коригування регулюючих дій не можливе без науково обґрунтованого перегляду теоретичних принципів економічної політики держави у частині впливу на взаємодію основних виробничих факторів – праці та капіталу.

Ситуація, коли спостерігається падіння життєвого рівня працюючої частини населення на фоні загального економічного зростання у країні, не є принципово новим явищем в економічній теорії і досліджена ще К. Марксом у XIX ст.³ Виявлена ним суперечність слугувала відправним моментом у доказі безумовного зростання експлуатації при капіталізмі та, як наслідок, необхідності заміни на соціалістичний лад тієї суспільно-економічної формації, що спричиняє поляризацію доходів і соціальне розшарування у суспільстві. Безпрецедентний багаторічний практичний досвід реалізації теоретичних положень засновників марксизму-ленінізму дозволяє сформулювати гіпотезу про недосконалість такого пояснення вказаної суперечності, яке побудовано на основі доктрини про виключно експлуататорську сутність ринкових (капіталістичних) відносин.

Донедавна українська економіка була частиною того полігону, на якому в повному обсягу випробовувалися комуністичні ідеї, і її сучасний стан зумовлений, в основному, необхідністю подолати наслідки затьяжного макроекономічного експерименту. При розробці та реалізації економічної політики виходу на нові принципи державного регулювання повинні враховуватися також істотні та суто специфічні труднощі, пов'язані з високою інертністю макроекономічних процесів.

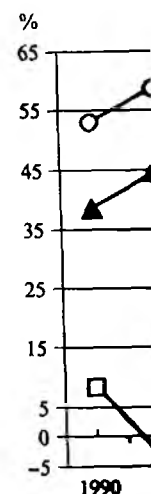
Дослідження і аналіз структурних складових ВВП з точки зору співвідношення витрачених і використаних ресурсів дозволяють конкретизувати проблемні моменти сучасної макроекономічної динаміки (див. табл.). За весь досліджуваний період частки витрат на проміжне споживання і на експорт зросли на 5,18% і на 6,4%, практично на стільки ж скоротилися валове нагромадження (на 5,07%) і кінцеві споживчі затрати (на 6,51%). У структурі надходжень відносно зниження ВВП на 9,64% супроводжується зростанням доходів від проміжного споживання (на 5,18%) та від імпорту (на 4,46%).

Високі темпи приросту ВВП у фазі економічного піднесення (після 2000 р.) мало вплинули на зміни у структурі статей доходів: тут частка ВВП зросла лише на 0,78% (32,86–32,08), при цьому частка імпорту скоротилася на 1,74% (16,67–18,43). Простежується тісний зв'язок цих змін із зростанням частки проміжного споживання на 0,98% (50,47–49,49). Як у структурі доходів, так і у структурі витрат відзначається зсув у бік збільшення частки проміжного споживання.

Динаміка структурних складових доходної частини ВВП вказує на наявність певних закономірностей і залежностей (див. рис. 2).

³ Див.: Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т. I. М., Политвидав, 1973, с. 223–241.

Роки	проміжне споживання
1990	45,29
1991	50,25
1992	53,28
1993	55,06
1994	49,80
1995	51,88
1996	49,32
1997	51,69
1998	51,21
1999	49,73
2000	49,49
2001	50,46
2002	50,47

Зміни доводять переломні процеси структурної складовою і становить свідчить про структурні до Взаємні також податний характер та субсидії + 21,92), а по 12,24). Част

Динаміка структури "витрати – випуск" ("input – output")
відповідно до СНР України

(%)

Роки	Напрями витрат (input)					Статті доходів (output)			
	проміжне споживання	кінцеве споживання	валове нагромадження	експорт	всього спожито	виробничі галузі	ВВП	імпорт	всього вироблено
1990	45,29	31,30	11,71	11,70	100	45,29	42,50	12,21	100
1991	50,25	30,18	7,41	12,16	100	50,25	37,48	12,27	100
1992	53,28	26,46	9,74	10,52	100	53,28	37,05	9,67	100
1993	55,06	22,80	12,92	9,22	100	55,06	35,61	9,33	100
1994	49,80	24,57	12,80	12,83	100	49,80	36,23	13,97	100
1995	51,88	24,48	8,55	15,08	100	51,88	32,04	16,07	100
1996	49,32	27,32	7,75	15,61	100	49,32	34,20	16,48	100
1997	51,69	27,45	7,21	13,65	100	51,69	33,63	14,68	100
1998	51,21	27,57	7,05	14,18	100	51,21	33,84	14,95	100
1999	49,73	26,02	5,89	18,36	100	49,73	33,78	16,49	100
2000	49,49	24,14	6,33	20,04	100	49,49	32,08	18,43	100
2001	50,46	24,66	7,02	17,86	100	50,46	32,20	17,34	100
2002	50,47	24,79	6,64	18,10	100	50,47	32,86	16,67	100

Рис. 2. Динаміка структури ВВП України за доходами

Зменшення у структурі ВВП частки заробітної плати найманих працівників упродовж перших 3 років (1991–1993 рр.) на 20,3% (з 58,8 до 38,5) можна пояснити інертними процесами політичного та економічного "безвладдя". Позитивна зміна структурної складової цього показника за весь наступний 9-річний період є значно меншою і становить 5,97% (відповідно, 39,7 і 45,67 у 1994 і у 2002 рр.). Останній факт свідчить про відносну стабілізацію показника оплати праці найманих працівників у структурі доходної частини ВВП у межах 45%.

Взаємні структурні зміни валового прибутку і змішаного доходу підприємств, а також податків і субсидій на виробництво та на імпорт мають діаметрально протилежний характер. При порівнянні цих показників видно, що після обвалу 1991 р. податки та субсидії на виробництво та на імпорт зростають з 1992 по 1996 р. на 21% (з 1 до 21,92), а починаючи з 1997 р. – знову знижуються: до 2002 р. на 9,68% (з 21,92 до 12,24). Частка валового прибутку і змішаного доходу підприємств, після стрімкого

зростання за початковий період на 15,4% і скорочення за 1993–1996 рр. на 23,58% (з 53,9 до 30,32), зросла у 2002 р. до 42,09%.

Для інтенсивного відтворення трудового потенціалу в умовах низького рівня заробітної плати необхідна широка соціальна сфера, розвиток якої перебуває у компетенції державного регулювання. Забезпечити доступ трудових ресурсів до основних соціальних благ (таких, як освіта і охорона здоров'я) можливо лише за наявності відповідного економічного підтвердження податковою складовою. Однак зміни у структурі ВВП України останніх років показують, що при незначних позитивних зрушеннях у частці заробітної плати у цьому показнику податки і субсидії істотно знижуються.

Для орієнтації у даному питанні порівнюємо динаміку частки оплати праці найманих працівників у ВВП України з відповідними змінами у державах близького і далекого зарубіжжя у контексті історичного досвіду. Факт істотного падіння частки оплати праці найманих працівників у ВВП, який відзначається в останні роки існування СРСР, може слугувати підставою для припущення про вагомий вплив цього показника на державну макроекономічну сталість взагалі і вимагає самостійного дослідження (див. рис. 3)⁴.

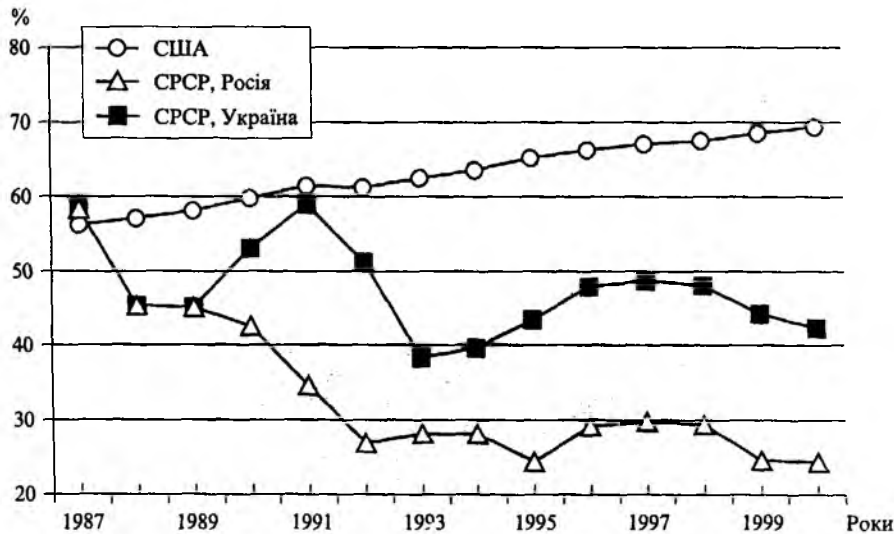

Рис. 3. Динаміка частки оплати праці найманих працівників у ВВП

У контексті питань, які розглядаються нами, слід вказати, що, станом на 2000 р., частка оплати праці найманих працівників у ВВП України має розрив: порівняно з Росією – у вигляді перевищення в 1,74 раза, а порівняно із США – у вигляді відставання в 1,64 раза. Такий проміжний стан цього показника необхідно оцінювати з урахуванням негативних тенденцій, які мають місце і в Росії. Дане положення стає очевидним, якщо взяти до уваги ту обставину, що в 2000 р. ВВП України сягнув тільки 40% рівня 1990 р., і тому реальна величина оплати праці найманих працівників за цей період скоротилася орієнтовно у 4 рази.

Як уже показано, у періоди, що характеризуються незначними коливаннями частки оплати праці найманих працівників у доходній частині ВВП, одночасно спостерігається стабільне зростання складової валового прибутку і змішаного доходу підприємств. У країнах з традиційно ринковими відносинами помітне зростання валового прибутку спостерігалось під час економічних піднесень, але при цьому його частка у структурі доходної частини ВВП не перевищувала 13–15%, що є в 2–3 рази нижчим, ніж в Україні сьогодні. У США, наприклад, у період після Другої світової війни сума валового прибутку до сплати прибуткового податку не вийшла за межі 13,4% ВНП, а в періоди економічної депресії початку 30-х років минулого століття – становила десяті частки

⁴ Розраховано за даними: Народное хозяйство СССР в 1987 году. М., «Финансы и статистика», 1988; Российский статистический ежегодник. 1999. М., Держкомстат Росії, 1999; Российский статистический ежегодник. 2001. М., Держкомстат Росії, 2001.

процента або менше відношення валового прибутку до ВВП з 1990 по 2000 роки стало зростання частки у цей період ка...

Становить інструктурі ВВП України з історичним порівнянням раніше. Так, за даними разом із суспільними пропорціями з США тих часів.

Перспективи інституціонально пропорцій.

Як ми встановили збільшенням за сьомі десятиліття економіки оплати праці найманих працівників, може викликати підвищення зарплати податкової складової доходу і створення нових умов взаємодії "валового прибутку" загальної економіки.

Зростання економічної місткості внутрішнього ринку послідовного підсилення.

Зростання продуктивності праці найманих працівників на макроекономічному рівні.

Баланс взаємодії "валового прибутку" і "зарплати" через систему податків у ВВП безпосередньо впливає на стимулювання конкурентного середовища.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

Дія названої системи на стабільності економіки виробничих підприємств. Мірою втручання держави в економіку полягає в тому, щоб збалансувати ці процеси.

процента або мала навіть від'ємне значення (1931–1932 рр.)⁵. У 1960 р. у цій країні відношення валового прибутку до ВВП дорівнювало 9,1%, а в 1982 р. – 4,3%⁶.

З 1990 по 2000 р. у розвинутих країнах з ринковою економікою спостерігається стале зростання частки оплати праці найманих працівників у ВВП на 11,6%⁷. В Україні у цей період картина є протилежною: відповідний показник знижується на 10,81%.

Становить інтерес і той факт, що частка оплати праці найманих працівників у структурі ВВП України знизилася порівняно не тільки з розвинутими державами, але й з історичним минулим тієї економічної системи, у межах якої вона функціонувала раніше. Так, за даними на 1987 р., у СРСР частка оплати праці найманих працівників разом із суспільними фондами споживання становила 58,3% ВВП (показник, порівняний з США тих часів, – 56,2%)⁸.

Перспективи економічного зростання в Україні залежать від динамічних змін інституціонального устрою і дістають відображення у реальних макроекономічних пропорціях.

Як ми встановили, високі темпи зростання ВВП в Україні викликані переважним збільшенням за статтею "валовий прибуток, змішаний дохід", яке призводить до відповідних економічних наслідків. Непропорційна зміна співвідношення між показниками оплати праці найманих працівників та показниками валового прибутку є наслідком циклічних коливань від незбалансованості економічного зростання, який, у свою чергу, може викликати порушення макроекономічних пропорцій і кризу. Збалансоване підвищення заробітної плати найманих працівників, валового прибутку підприємств і податкової складової у сукупності впливає на первинний і вторинний перерозподіл доходу і створює основу для довгострокового економічного зростання й розвитку.

В умовах сталої ринкової інфраструктури державного регулювання активна взаємодія "валовий прибуток – оплата праці найманих працівників" спричиняє зміну загальної економічної активності.

Зростання оплати праці найманих працівників збільшує кінцеве споживання і місткість внутрішнього ринку. У свою чергу, зростання валового прибутку під впливом послідовного підвищення заробітної плати і цін сприяє збільшенню валового нагромадження.

Зростання валового прибутку без відповідних змін в оплаті праці найманих працівників на макроекономічному рівні вказує на присутність регуляторів неринкового походження.

Баланс взаємодії у межах механізму "оплата праці найманих працівників – валовий прибуток" встановлюється засобами державного регулювання, які реалізуються через систему податків. З огляду на це, структуроутворюючі статті доходної частини ВВП безпосередньо залежать від державного регулювання податків. Зростання податків створює можливості для перерозподілу коштів через бюджет на соціальне забезпечення. Позитивне нарощування вторинного перерозподілу доходу зумовлює зростання корисності ВВП у таких важливих секторах економіки, як підтримання життєвого рівня непрацездатного населення, створення та експлуатація загальнонаціональної інфраструктури життєзабезпечення. Водночас зниження податкового тягаря стимулює підвищення ефективності використання виробничих факторів за рахунок конкурентного нарощування випуску продукції.

Дія названих механізмів здатна забезпечити ефект розвитку в умовах відносної стабільності, коли закріплено базу державного регулювання при вільному доступі до виробничих факторів і формуванні факторних комбінацій на конкурентних принципах. Мірою втручання в основні ринкові процеси визначаються також умови для удосконалення управлінських функцій самої держави. Завдання державного регулювання полягає в тому, щоб створювати для всіх суб'єктів ринку (до основних груп яких

⁵ Див.: Хансен Э. Экономические циклы и национальный доход. В 2 т. Т. 2. М., "Экономика", 1997, гл. 29.

⁶ Див.: Сергиенко Я. О финансовом механизме длинноволновых технико-экономических изменений. "Вопросы экономики" № 1, 2004, с. 69.

⁷ Див.: Сакс Дж., Ларрен Ф. Макроэкономика. Глобальный подход. М., "Дело", 1996.

⁸ Розраховано за даними: International Financial Statistics Yearbook. Vol. LIV, IMF, 2001.

належать, з одного боку, власники праці, а з іншого – власники капіталу) рівні можливості та мотивацію щодо досягнення стану сталого економічного розвитку нації.

Як зазначено, показник ВВП сучасної національної економіки формується під переважним впливом динаміки валового прибутку підприємств, який зростає при слабкому взаємозв'язку з піднесеннями або спадами в оплаті праці найманих працівників і податках. Таке становище спричинило відповідні зміни у виробничому секторі економіки. Якщо порівняти частку валового нагромадження у витратній частині ВВП і частку валового прибутку підприємств у його доходній частині, то можна побачити, що в 1996 р. валове нагромадження було тільки в 1,34 раза нижчим від валового прибутку підприємств, але до 2002 р. цей розрив сягнув уже більш як 2 разів (див. рис. 4).

Рис. 4. Валове нагромадження і валовий прибуток підприємств

Порівняння валового нагромадження і валового прибутку підприємств показує, що, незважаючи на відносно високу потребу в інвестиційних надходженнях, яка спостерігається останнім часом в Україні, її власні потенціальні можливості щодо вкладення коштів в основний капітал є значно вищими від тих, які реалізуються.

В умовах реструктуризації економіки важливо досягти такого становища, щоб валовий прибуток підприємств не втрачав свою інвестиційну сутність внаслідок повного або часткового виключення з виробничого процесу і не стримував розвиваючі засади. Порушення даної вимоги залишається непоміченим доти, доки диспропорції, що сформувалися, не набирають таких загрозливих масштабів, які вимагають радикального, суто адміністративного втручання з боку держави.

“Байдужність” стрімкого зростання ВВП до параметрів, на основі яких формується корисність суспільного виробництва, відкриває широкі можливості для маневру підприємницького сектора економіки до індивідуального збагачення за рахунок екстенсивної експлуатації виробничих факторів. Вилучення валового прибутку, одержаного підприємствами, з виробничого процесу фактично виводить частину створеного продукту за межі продуктивної частини макроекономічної системи. Таке явище спричиняє глибоко негативні наслідки, пов'язані із зниженням інвестиційної активності, скороченням кількості робочих місць, падінням рівня оплати праці найманих працівників, а також звуженням внутрішнього ринку через обмежену купівельну спроможність секторів кінцевого і проміжного споживання.

Дослідження динаміки структури доходів і витрат ВВП України розкриває реальні перспективи її сучасного економічного зростання. Відставання у питаннях державного регулювання є першопричиною, джерелом глибоко негативного трансформування національної економіки. Формальні ознаки зростання присутні, але питання утвердження сталого суспільного розвитку і процвітання залишається відкритим.

Дослідження років свідчить про те, що інше. рів зовнішнього і економічної сист

Специфікою них обсягах виробничої купівельна спроможності оплати праці найманих працівників баланс між попитом і пропозицією. го дефіциту з метою регулювання економіки здатні забезпечити але й створюють певні кордонах. Полягає у системі з

Необхідно вимушено високою має екзогенно з відношення до сфери виробництва у сфері експорту сталого економічного процвітання

Для країни, яка виступає, що спостерігаються підходів до перетворень економіки з-під контролю національного розвитку

Як бачимо, бути забезпеченою. Вже була залежністю від приросту ВВП і решт, рівня жорстких норми валового

Економіка підприємств багатостороння спричиняє перекручення макроекономічних ринкових механізмів, що вимагає необхідних параметрів

При розробці враховувати як добробуту населення лежить у площині таких її складових що в сукупності

⁹ Див.: По оцінки. “Еконо

Дослідження структури доходів і витрат міжгалузевого балансу України останніх років свідчить про істотне зростання його експортно-імпоротної складової, а це означає не що інше, як трансформування національної економіки під впливом регуляторів зовнішнього ринку. Обмежений внутрішній ринок за умов високої відкритості макроекономічної системи змушує виробників орієнтуватися на зарубіжних споживачів.

Специфікою національного ринку України є недосконала конкуренція при незначних обсягах виробництва товарів кінцевого споживання. Тільки надзвичайно низька купівельна спроможність населення створює ефект товарного достатку. Зростання оплати праці найманих працівників та соціальних виплат за даних умов тільки руйнує баланс між попитом і пропозицією, зміщує межу ринкової рівноваги до стану товарного дефіциту з неминучими інфляційними наслідками. Антиринкові заходи державного регулювання, спрямовані, в основному, на жорсткий контроль цін, не тільки не здатні забезпечити основу для підвищення рівня споживання і добробуту населення, але й створюють перешкоди для нарощування виробничої ефективності у національних кордонах. Підсумком таких дій може стати тотальний дефіцит, як це спостерігалося у системі з нормованим командним розподілом ресурсів – Радянському Союзу.

Необхідність застосування жорстких механізмів державного регулювання цін і вимушено висока відкритість зовнішнім ринкам вказують на те, що Україна після 1991 р. має екзогенно залежну модель розвитку. Пасивна позиція вітчизняного виробника у відношенні до споживачів із зовнішніх ринків призводить до орієнтації національного виробництва у бік продукції первинної обробки (частка металу у структурі українського експорту становить близько 40%). При цьому форми втручання держави у макроекономічні процеси набирають ознак негативного дерегулювання.

Для країн, політичний устрій яких відрізняється високим рівнем демократії, ситуація, що спостерігається в Україні, практично виключена завдяки наявності усталених підходів до державного регулювання. Але в умовах складних трансформаційних перетворень інституціональних засад державного устрою існує небезпека виходу з-під контролю тих якісних параметрів, якими визначається вектор загальнонаціонального розвитку.

Як бачимо, орієнтація **виключно на кількісний показник ВВП**, зростання якого може бути забезпечене за рахунок **збільшення валового прибутку підприємств**, не є достатньою. Вже було показано, що **збільшення валового прибутку** може відбуватися поза залежністю від зміни рівня **заробітної плати і податків**. Інакше кажучи, високі темпи приросту ВВП ще не гарантують **зростання заробітної плати, соціальних виплат і, врешті-решт, рівня життя народу**. А вилучення з **обігу валового прибутку** шляхом зниження норми валового нагромадження призводить до **руйнування виробничої бази країни**.

Економічне зростання, в основі якого **лежить нарощування валового прибутку підприємств без взаємозв'язку з іншими структурними складовими ВВП**, неминуче спричиняє перекидання макроекономічних пропорцій і катастрофічні наслідки. Для макроекономічних систем, які перебувають у стадії трансформування і становлення ринкових механізмів, означена проблема є надзвичайно актуальною, а для її вирішення необхідно своєчасно і адекватно оцінити вектор перетворень на основі якісних параметрів, більш чутливих, ніж показник ВВП.

При розробці механізмів державного регулювання необхідно однаковою мірою враховувати як підвищення ефективності суспільного виробництва, так і зростання добробуту населення⁹. Вирішення завдання підвищення результативності макrorівня лежить у площині державного регулювання системного і збалансованого зростання таких її складових, як валовий прибуток, оплата праці найманих працівників і податки, що в сукупності забезпечує ефективність і корисність суспільного виробництва.

Гонорар за публікацію статті
автори передають у фонд розвитку журналу.

⁹ Див.: П о л о в а В. Результативність макrorівня: сутність концепції та методології оцінки. "Економіка України" № 11, 2004, с. 42–48.